

Detta avsnitt handlar om fyrverkerier, dess faror och konsekvenser. Vi belyser framförallt att det är förbjudet att köpa eller använda fyrverkerier om man är under 18 år samt att smällare är helt förbjudna.

Kunskapsmål

Efter att ha gått igenom avsnittet ska eleverna:

- Veta att det är förbjudet för personer under 18 år att köpa eller använda fyrverkerier.
- Veta att smällare är helt förbjudna, både att sälja och använda.
- Känna till vilka konsekvenser fyrverkerier och hemmagjorda bomber kan ge.

Diskutera i klassen

- Vad är det tjusningen med fyrverkerier?
- Varför tror du att så många skadas trots att de känner till riskerna med fyrverkerier och hemmagjorda bomber?
- Är det bra att åldersgränsen för inköp och användande av fyrverkerier höjdes från 15 till 18 år?

Har du koll?

Fyrverkerier

- Varför tror du att åldersgränsen höjdes?
- Varför tror du att det finns en åldersgräns för inköp och användande av fyrverkerier?
- Varför tror du att det är förbjudet med hemmagjorda bomber?
- Varför tror du att det är förbjudet med smällare?
- Hur tycker du man skall informera ungdomar så att de håller sig till lagen?
- Hur påverkas du av dina kompisar och grupptricket?
- Kan man säga nej till kompisar om de vill skjuta fyrverkerier men man själv inte vill det?
- Har de som säljer fyrverkeripjäser något ansvar när det gäller åldersgränsen?
- Vad tycker du om att föräldrar och andra vuxna langar fyrverkerier till barn och unga?
- Hur tror du det känns att ha mist synen på ena ögat eller blivit helt blind?
- Vad kan nedsatt syn eller blindhet få för konsekvenser vid val av jobb i framtiden?
- Om du har mist två fingrar eller hand – hur skulle det kunna påverka dina framtidsplaner?
- Är det värt risken att få men för livet eller rent av att dö, för att få skjuta fyrverkerier?
- Tycker alla om fyrverkerier?
- Finns det de som far illa av fyrverkerier och i så fall vilka då?

Övning i klassen

"Heta stolen"

Eleverna sitter på varsin stol i en ring. En stol är tom. Ledaren läser upp påståenden och om de **inte** instämmer i påståendet ska de resa sig och sätta sig på en annan stol. Genom att sitta kvar markerar eleven att den **instämmer** i påståendet.

Vid varje påstående kan ledaren låta några motivera varför de flyttade respektive satt kvar. Det är tillåtet att flytta sig om man ändrar sig. Övningen kräver ett visst tempo så undvik långa diskussioner.

- Alla vet att man inte får köpa fyrverkerier förrän man har fyllt 18 år.
- Det är bra att det finns en åldersgräns för köp och användning av fyrverkerier.
- Att skjuta fyrverkerier är inte så farligt.
- Hemmagjorda bomber är spännande.
- Det är helt okej att föräldrar köper fyrverkerier till sina barn.
- Det är helt okej att äldre ungdomar langar fyrverkerier till yngre.
- De flesta av mina kompisar använder fyrverkerier.
- Djur far illa av smällandet.
- Jag är så försiktig när jag använder fyrverkerier så jag kommer inte skada mig.

Autentiska berättelser

Använd de nedanstående skildringarna som diskussionsunderlag i klassen angående vilka konsekvenser ovarsamhet med fyrverkerier och egen tillverkning av bomber kan få samt vilka faror som finns kopplat till fyrverkerier och hemmagjorda bomber. (Skildringarna finns även angivna i elevmaterialet.)

1. Skadades av hemmagjord bomb

Några tonårskillar hade tillverkat en hemmagjord bomb. De satte ned den i snön, tände på och ställde sig lite längre bort.

Smällen ledde till att bomben flög iväg och träffade en av killarna i ansiktet som fick omfattande skador i och omkring munnen.

Det kunde dock ha slutat mycket värre. Den kunde ha träffat högre och förstört synen.

2. Fyrverkeripjäs var nära att orsaka villabrand

Ett radhus var nära att antändas av en fyrverkeripjäs på nyårsafton. Fyrverkeripjäsen for in i en buske tätt intill husfasaden. Busken började brinna och lågorna höll på att få fäste i husfasaden. En granne upptäckte detta och släckte med en trädgårdssläng. Detta hade kunnat bli mycket värre skador om man inte hade upptäckt detta i tid.

3. Skadades av fyrverkeripjäs

Några tonårskillar skulle fira nyår i en sommarstuga. Festen var lyckad och stämningen var hög. Vid tolvslaget var det dags för fyrverkerierna. Fyrverkeripjäserna låg i en sportbag och bagen ställde man på marken. De hjälptes åt att skjuta iväg några raketer. Helt plötsligt landar en brinnande raket i sportbagen. Alla fyrverkeripjäserna i väskan exploderade. Pojken som stod närmast brände sig i ansiktet. Han fick ögonfransar, ögonbryn och luggen avsvedd. Det hela gick på en bråkdel av en sekund. Pojken insåg att han hade haft en otrolig tur. Det kunde ha slutat mycket värre.

4. Fyrverkeripjäs på villovägar

En stor "tårta" med flera blixtbomber avfyrades ute i trädgården. Efter fyra krevader valte tårtan och den femte blixtbomben for in genom ett fönster i grannhuset. När den krevade antändes en sängmadrass, heltäckningsmattor, väggar och tak. När räddningstjänsten kom på plats hade branden spridit sig till intilliggande sovrum. Villan räddades från totalbrand men det krävdes stora saneringsarbeten på ovanvåningen. Som tur var skadades ingen människa.

5. Dödades av fyrverkeripjäs

Ett gäng kompisar samlades en kväll för att fyra av fyrverkerier. Några av dem tände på fyrverkeripjäsen och sprang sedan tillbaka till de andra som stod lite längre bort. Ingenting hände och efter att ha väntat en stund gick en av killarna tillbaka och lyfte på locket till fyrverkeriartikeln. Den exploderade rakt i hans ansikte. Han dog.

Fördjupningsuppgift – enskilt eller i grupp

Låt eleverna söka efter artiklar som handlar om olyckor med fyrverkerier, exempelvis på Internet, i tidningar etc.

Låt dem presentera sina resultat på ett valfritt sätt.

Mer fakta och filmtips

För mer information om fyrverkerier besök gärna www.dinsakerhet.se/sakrare-hemma/farliga-amnen-hemma1/regler-for-att-skjuta-fyrverkerier/ där det också finns tillgång till filmer. Tipsa gärna föräldrar om MSB:s information om fyrverkerier.

Varje år i Sverige skadas cirka 100 människor så allvarligt av fyrverkerier att de behöver uppsöka en akutmottagning. De flesta är män och många är under 18 år. De vanligaste skadorna från fyrverkerier är bränn- och sårskador. Skador på huvudet (ögon, öron) är vanligast följt av skador på händer och fingrar. Av dem som är tvungna att uppsöka en akutmottagning är ca 20 personer så allvarligt skadade att de behöver läggas in på sjukhus för fortsatt vård.

De flesta fyrverkeriolyckor sker i anslutning till nyårsfirandet och beror ofta på fel hantering, obetänksamhet eller brist på kunskap om hur farliga fyrverkerier är om de hanteras fel. Många av dessa olyckor hade kunnat undvikas om de som hanterat fyrverkerierna hade följt rekommendationerna och varit nyktra.

Enligt MSBs statistik fördubblas antalet insatser till bränder under nyår jämfört med andra dagar under jul och nyårshelgen. Fyrverkerier står för en stor andel av denna ökning.

Kopplingen mellan insatser till bränder orsakade av fyrverkerier på nyårsafton och tid är tydlig. Vid 12-slaget och timmen efter sker inte helt oväntat flest insatser till bränder som orsakats av fyrverkerier. De flesta av dessa bränder sker utomhus och 70 % begränsas till det föremål där branden startade.

Har du koll? Fyrverkerier

Tendenser

Antalet slutenvårdade liksom antalet besök på akutmottagningar har halverats under de senaste 15 åren. Andelen män och pojkar ökar bland de skadade och medelåldern hos de skadade har ökat något.

Läs mer statistik om fyrverkerier och olyckor www.msb.se/sv/Forebyggande/Brandfarligt-explosivt/Fyrverkerier/Skadestatistik/

Vad säger lagen?

Inför årsskiftet 2000/2001 infördes ett förbud mot smällare, dvs att fyrverkeriartiklar med knall som främsta effekt inte längre fick säljas eller användas för konsumentbruk. Skälet till förbudet är bland annat att minska riskerna för hörsel – och handskador.

Ett år senare, 1 december 2001, höjdes åldersgränsen för inköp och användning av fyrverkerier från 15 till 18 år. Det innebär att den som är yngre än 18 år vare sig får köpa eller använda fyrverkeripjäser. Skälet är att minska skaderiskerna och olyckorna kopplat till fyrverkerier.

Att bryta åldergränsen eller långa fyrverkerier till minderåriga kan ge böter eller fängelse.

Hemmagjorda bomber, vilket är förbjudet, förekommer tyvärr alltför ofta och står för de allvarligaste skadorna.

Fyrverkerier är explosiva varor och omfattas därmed av lagstiftningen om brandfarliga och explosiva varor. Lagstiftningens mål är att brandfarliga och explosiva varor ska hanteras på ett säkert sätt.

Tillverkning av fyrverkerier liksom produkter som hanteras i Sverige måste vara CE-märkta. Tomtebloss är också en explosiv vara som kräver CE-märkning. Åldersgränsen för tomtebloss är 12 år.

Alkohol och fyrverkerier hör inte ihop

Alkohol försämrar omdömesförmåga och koordination. Med alkohol i kroppen blir man ofta mindre försiktig och hanterar inte fyrverkerierna på ett riktigt och säkert sätt. Då blir risken för att någon kommer skadas betydligt större. Vid användandet av fyrverkerier är det därför viktigt att vara nykter,

uppmärksam över vilka risker som finns samt följa fyrverkeriartiklarnas instruktioner.

Visa hänsyn

Tänk på att både människor och djur kan bli skrämda av fyrverkerier. Många djur lider av smällandet och blir oerhört stressade.

Var rädd om dig själv och andra

Här följer tio goda råd om hur man hanterar fyrverkeripjäser på ett säkert sätt, utan att skada sig själv eller andra och självklart ska man vara 18 år eller äldre.

Du måste vara minst 18 år för att få köpa och hantera utomhusfyrverkerier.

 # 1 Kontrollera att fyrverkeripjäsen inte är skadad. Lämna alltid tillbaka skadade pjäser där du köpte dem.

 # 2 Förbered ditt fyrverkeri i god tid.

 # 3 Var nykter. Alkohol och fyrverkerier hör inte ihop.

 # 4 Rigga upp pjäserna enligt bruksanvisningen.

 # 5 Håll aldrig en tänd fyrverkeripjäs i handen, om inte bruksanvisningen tillåter det.

 # 6 Luta dig aldrig över en tänd fyrverkeripjäs.

 # 7 Håll dig på ett behörigt säkerhetsavstånd enligt bruksanvisningen och se till att dina åskådare också gör det.

 # 8 Vänta med att gå fram till en fyrverkeripjäs som inte fungerar. Försök aldrig tända igen, om inte bruksanvisningen tillåter det.

 # 9 Tänk på riskerna. Fyrverkeripjäser kan orsaka bränder eller andra skador.

 # 10 Visa hänsyn. Tänk på att både människor och djur kan bli skrämda av fyrverkerier.

Mer information om fyrverkerier hittar du på www.dinsakerhet.se/sakrare-hemma/farliga-amnen-hemma1/regler-for-att-skjuta-fyrverkerier/

Verklig händelse

– skadades av hemmagjord bomb

Några tonårskillar hade tillverkat en hemmagjord bomb. De satte ned den i snön, tände på och ställde sig lite längre bort.

Smällen ledde till att bomben flög iväg och träffade en av killarna i ansiktet som fick omfattande skador i och omkring munnen.

Det kunde dock ha slutat mycket värre. Den kunde ha träffat högre och förstört synen.

Varje år skadas cirka 100 människor så allvarligt av fyrverkerier att de behöver uppsöka en akutmottagning. De flesta är män och under 18 år.

De vanligaste skadorna från fyrverkerier är bränn- och sårskador. Skador på huvudet (ögon, öron) är vanligast följt av skador på händer och fingrar. Hemmagjorda bomber står för de allvarligaste skadorna.

Har du koll? Fyrverkerier

Åldersgräns på 18 år

Är du yngre än 18 år får du varken köpa eller använda fyrverkerier. Att bryta mot åldersgränsen eller långa fyrverkerier till minderåriga kan ge böter eller fängelse.

Smällare och hemmagjorda bomber är helt förbjudna i Sverige.

Var rädd om dig

- Håll dig på säkert avstånd. Säkerhetsavståndet brukar anges på fyrverkeriartikeln. Följ den rekommendationen!
- Luta dig aldrig över en antänd fyrverkeripjäs.
- Vänta alltid minst tio minuter innan du går fram till en fyrverkeripjäs som av någon anledning inte exploderat.

Och du...

Du får inte en andra chans – har du mist dina fingrar eller syn går det inte att reparera.

Verkliga händelser

1. Fyrverkeripjäs var nära att orsaka villabrand

Ett radhus var nära att antändas av en fyrverkeripjäs på nyårsafton. Fyrverkeripjäsen for in i en buske tätt intill husfasaden. Busken började brinna och lågorna höll på att få fäste i husfasaden. En granne upptäckte detta och släckte med en trädgårdsslang. Detta hade kunnat bli mycket värre skador om man inte hade upptäckt detta i tid.

2. Skadades av fyrverkeripjäs

Några tonårskillar skulle fira nyår i en sommarstuga. Festen var lyckad och stämningen var hög. Vid tolvslaget var det dags för fyrverkerierna. Fyrverkeripjäserna låg i en sportbag och bagen ställde man på marken. De hjälptes åt att skjuta iväg några raketer. Helt plötsligt landar en brinnande raket i sportbagen. Alla fyrverkeripjäserna i väskan exploderade. Pojken som stod närmast brände sig i ansiktet. Han fick ögonfransar, ögonbryn och luggen avsvedd. Det hela gick på en bråkdel av en sekund. Pojken insåg att han hade haft en otrolig tur. Det kunde ha slutat mycket värre.

3. Fyrverkeripjäs på villovägar

En stor "tårta" med flera blyxbomber avfyrades ute i trädgården. Efter fyra krevader välte tårtan och den femte blyxbomben for in genom ett fönster i grannhuset. När den krevade antändes en sängmadrass, heltäckningsmattor, väggar och tak. När räddningstjänsten kom på plats hade branden spridit sig till intill liggande sovrum. Villan räddades från totalbrand men det krävdes stora saneringsarbeten på ovanvåningen. Som tur var skadades ingen människa.

4. Dödades av fyrverkeripjäs

Ett gäng kompisar samlades en kväll för att fyra av fyrverkerier. Några av dem tände på fyrverkeripjäsen och sprang sedan tillbaka till de andra som stod lite längre bort. Ingenting hände och efter att ha väntat en stund gick en av killarna tillbaka och lyfte på locket till fyrverkeriartikeln. Den exploderade rakt i hans ansikte. Han dog.